

E L M É S
MEG-JEGYZÉSEK,

A M A
TESTÖRZŐ FŐ HADNAGY

S Z É K E L Y
GONOSZTÉTEVÉNYJÉRŐL,

ÉS ENNEK
BÜNTETÉSÉRŐL.

E G Y
IGAZSÁG' BARÁTJA

Á l t a l.

Ehhez foglalódott
A' MEG-TZÁFOLÁS.

Légyen szabad az igazságnak még ma
viszont egygyyszer fedeletlen, ékesü-
letlen, egész rettentő mezítelenségében
magát ki-mutatni! — Halljátok-meg veszte-
getődhetetlen Bírák, a' mit néktek Székely'
gönösz tétévényjéről, ennek büntetéséről,
tisztá, nem két részre hajló szájjal, forró
szívvel mondani fogok, osztán tégyetek
ítéletet rólam, Székelyről, annak Bírájá-
ról.

Székely mihelyt ő a' Testörzö pénz-
tárhoz közelítő zavarodást, és az abban
észre vett híjánofságot bé-jelentette, azon-
nal fogságba vettetődött, és előre művelt
ál vizsgálások után az ő fejére Hadi-Tör-
vényszék tartatódott. Itt a' pénztárban 97000
forint kész pénzbéli híjánofság ki-nyilatko-
zott ugyan, de mivel Székely meg-bizo-
nyította, hogy ő egészszen a' meg-hólt
Lakner Testörzö számolóra támaszkodott,
hogy ő annak hűségére a' pénztár' kultsait
mindenkor reá bizta, sőt a' mi nagyobb,
minthogy a' maga' számverésbéli tellyes ér-

telenségét sok ízben tiszta szívvel meg esmérte, a' számláfokot soha sem vizsgálta; tehát ő a' pénztárnak törvénytelen illetésével helyesen nem vádolható, annál inkább, hogy az egész Testörző tag a' meghólt számloló Laknernek alá való szívét, és az ő' vagyonján tündöklő nagy költséget helyes okokkal erősítette.

Innen a' Fő Hadnagy Székelynek csak a' felette való — mindenkori büntetésre méltó gondviseletlensége mutogató, honnan önként következik a' gonosz tétévény és büntetés között mértéklett egyenlőség szerént, mint kelljen ez utolsóbbnak ki-jönni. A' Hadi Törvénysek is ilyen meg-gondolással, midőn ő még se nem valott, se meg-nem győzött, valamely Várba hat esztendőig tartandó fogságra ajánlotta, és az Udvari Fő Hadi Tanács, mellynek ezen Hadi Törvénytételt a' tudva lévő rendelés szerént, a' meg-szemlélésre átal kellett adni, a' Hadi Törvény' büntető ítéletének keményebbítésében, és a' fogság' idejének nyóltz esztendőkre lett ki-terjesztésében tetemesen hibázott, holott pedig azt néki lehetetlen nem tudhatni, hogy a' mi' egyedül uralkodó kegyelmes Fejedelmünk, külömben is a' Törvényseknek a' gonosz tétévényekről hozott fent-

ten-

tentziájokat mindenkor kegyelmesen szokta meg — keményíteni. De ezek körül én nem fokot mulatok, és el-híszem, hogy a' Fő szemlélésnek, (Reviforiumnak) a' törvény és a' szoros igazság szerént úgy kelle szólni. Én ugyan meg-nem foghatom elmémmel, hogy hogy mondhatta a' Tsászár, az Udvari Fő Hadi Tanács' sententziájára, a' Székely által meg - lopódott pénztárnak fel-keresése felett :

- „ Székely minden tzeremóniás Tisztstégtől
 „ lejendő meg-fosztódás nélkül, a' hadi
 „ állapotra alkalmatlannak lenni ki-jelen-
 „ tödjék, és a' polgárinak a' meg-bűn-
 „ tetődésre átal adódjék, a' hol osztán
 „ ő, gonosz tétevényjének helyén tud-
 „ nilik Bétsben, három egygymást köve-
 „ tő napokon, mindenik napon két órá-
 „ kig, a' Magas - Piatzon lejendő gyalá-
 „ zat - széken tükörös például ki-álljon.
- „ A' néki itélődött nyóltz esztendőig tar-
 „ tandó fogságnak büntetését öreg ide-
 „ jére nézve, négy esztendőkre kegyel-
 „ mesen akarom meg-kevesebbíteni, eze-
 „ ket a' polgári büntetésnek helyén Sze-
 „ gedon, melly Magyar Országért ké-
 „ szültt, azon szokott eleséggel valamint

„ más gonosztévők, kell néki ki-szen-
 „ vednie. „

Még lehetlenebb arról meg-győződ-
 nöm, hogy ezen Fejedelem egygy újjonnan
 ezen kemény végezés eránt tétetődött meg-
 magyarázásra, mellyben ölyy fundamento-
 mosan eleibe tevődik, hogy ezen büntetés-
 nek tellyefséggel nem volna helye, és az,
 szinte úgy érdemlödhetetlen, mint a' Tör-
 vényekkel, és az igazsággal ellenkező,
 mindazáltal az ő' elsőbb végezése mellett
 maradhatott, és újjra ölyy keményen szól-
 hatott. Ez utolsó végezést is szóról szó-
 ra ide téfzem:

„ Minden rendetlen pénztár' Tisztvifelő
 „ mondhatja Székelyiyel, ő nem tudja
 „ hová lett a' pénz: ambár azt önnön
 „ maga lopta-el. Mihelytt valamelly
 „ pénz, kiváltt ölyy nevezetes somma,
 „ mint ezen 97000 forintokból álló, a'
 „ pénztárban nem találódik, úgy a' Bi-
 „ ró többé nem köteles ő néki meg-bi-
 „ zonyítani, hogy ő idegenítette azt el,
 „ hanem ő tartozik meg-mutatni, hogy azt
 „ nem ő tulajdonította-el, és azonnal, ha
 „ azt meg-nem bizonyíthatja tolvaj marad.
 „ Tehát minden több sententzia nélkül
 „ az eránta való végezés, mihelytt hi-

„ va-

„ vataljától meg-fosztódott, következés
 „ képpen meg-fzűnt katonasága, rajta el-
 „ követtetődjék, és a' tzedula reá mint
 „ hűségtelen Tisztviselőre fel-függesz-
 „ tetődjék. „

Szabad légyen nékem ezen két leg fel-
 sőbb végezésekről tulajdon értelmemet meg-
 mondanom.

Székely, az ő' szunyáta gondviséletlen-
 ségéért méltó a' büntetésre; hogy ő' tellyes
 bizodalmit egygy olyan számadóban hely-
 heztette, a' kiről, minthogy azt egész
 Testörző tag jól tudta, ő' is bizonyosan
 tudhatta, hogy az pompásan élne, és az
 olyanra faját tehetségével mindenekben e-
 leget tenni, tehetetlen vólna. Meg-lehet
 ugyan az is, hogy Székely a' Testörző
 pénztár körül lehető rendeletlenséget észre
 vette, és valami híjánofságtól féltt légyen,
 melly talám őtet, és, mivel ennek ki-tudó-
 dáfakor menten gyalázóndó 's betstelení-
 tőndő büntetésre félelmes szívvel számot
 tartta, arra vette, hogy minden igyekeze-
 tét, tudományját, az értz-választó Mester-
 ségre (Chymiára) fordítsa, kétség kívül hogy
 magát valamelly bóldog találvány által, a'
 kerengős veszedelemből, mellytől rémit ő-
 dött ki-szabadíthatná.

Ámbár pedig ez, az embereknek mintegy gyermeki módon hangzani látódjék: mindazáltal egygy olly szenvedés ez, mellyen ő annál kevésbé győzedelmeskedhetett, minél nagyobb fejedelmét kereste 's reménylőtte egyedül benne. Mentiségére szolgál még neki, az ő fellyebb megnevezett, töle meg-esmértetett számvetésbéli tellyes tehetetlensége.

Igen is, Székelynek, érezvén önnön tehetetlenségét, semmi számvetésbéli munkát nem kellett volna magára vállalni; úgy de ha minden az ollyan hivatalt, mellyre ő nem született, magáról el-hárítani akarná, melly el-pusztúltaknak, melly üreseknek tetszenének a' Kézfzernék (Kantzelláriák) a' mi szemeinknek! Rábner biztatja az illyetén embereket, midőn nékiek ezt fugalja: a' kinek ad Isten hivatalt, ad ő annak elmebéi tehetséget is ahoz; noha Székely e' képpen soha se gondolkodott volna, ha a' szomorú véget előre el-láthatta volna.

Végre Székelynek is, mint mindig betsületes Tisztnek, kiről a' pénztárhoz való törvénytelen nyúlást fel nem lehetett tenni, esméretesnek kellett lenni: a' midőn ugyan ezt, Néhai Mária Theresziának

ziának egygy a' fel-kereséskor kézre került Főbb keze' irása magában foglalja, a' hol ő, Székelynek, miut esméretes hűséges szolgának olly nagy hitelességet tulajdoníthatni mond, melly a' Testörzö pénztára éppen leg kiffebb zárt vetni sem kényszerít. Ennek lehet, ennek kell Székelynek segedelmet nyújtani; tsak hogy a' többi háládatlanságokhoz még azt is hozzájok lehet adni, hogy a' felejtődhetetlen Tsászárnét e' részben oktalan könnyen hihetőséggel, és vak bizodalommal akarnák vádolni; jóllehet ő, minden reá álmodozott erőtlenségei mellett az ő' Uralkodásában tsak ugyan nem mutathat olly fok hitvány semmire kellő emberekre, mint a' mennyit a' mi' Uralkodónk, minden ő' keménysége által is, elnem rettenthet. Bizonyság ez, hogy a' Fejedelem mindenkor inkább zabolán tarthatja az alatta valókat szzeretet által miut kegyetlenséggel.

Hogy ismét vissza térjek: jóllehet ezen Tsászárnénak kéz-irása valóságos kezes légyen Székely, hűségéért, mindazáltal nem lehet ez ollyan palást, melly alatt Hertzeg Eszterházy önnön gondviseletlenségét akarja el-rejthetni. Eszterházyt ez által éppen nem mentődhető, hogy ő mint Testörzö Kapitány, kinek ezen kötelesség, mind

azokra leendő szoros vigyázásban, melyek a' Testörzö tagot illetik, által adódott, soha Székelytől számadást nem kívánt, avagy gyakori pénztár vizsgálasra ajtót nem nyitott. — A' Magyar 's Erdélyi Udvari Kantzelláriáról is semmiképpen nem járul-el a' vétek, mellynek mint felsőbb helynek az eleibe tétetődött szabda (régula) szerént, erre vigyázó szemének kelle vala lenni; de, hát ennek az Udvari Fő Helynek is, mellynél a' rendetlenség és az egyenetlenség, fok eśméretes győzhető példák szerént, tsak nem minden részben természeté változtanak, kitsoda tulajdonítia azt vétkül? mellynél a' számtartás, tsak tsupán Névvél lakozik? — hol a' bé-fzedésnek és el-költésnek helyes egygyeztetéséről éppen olly derék képzelése van az embernek, mint szintén Brambillának az Orvosi tudományról? — De arányomtól majd el-is térek; tsak akarom mondani: hogy ha a' gondviseletlenség egygyikben meg - büntetődik, a' máfikban is büntetődjék - meg, és valamint Székely az ő' pénztárra, és számadásra való tsekély gondoskodása által a' számadónak útát nyitja az orozásra, úgy szinte Székelyt az ő' el-nézéssel kedvezéssel tellyes gondatlanságára, Testörzö Kapitányjának, és az Udvari Magyar Kantzelláriának a' rend-

rendtartásra és egyenes igazságra való kevés gondjok vezethette-el.

Ilyen környül-állásokban, midőn Székely az ő gonosz tétevényjéről, tudnilik a' pénztárnak meg-lopásáról, sem meg-nem győzttetődött, sem pedig azt meg-nem esmérte, és ha hihető az, hogy Lakner nagyobb ragadozó volt, és Székely csak egygy gondatlansággal vádoltatódhatik, mellynek büntetését az ő 'Előljárai' büntetődetlenül maradandó gondviseletlenségeknek közfönheti; bizony elégséges büntetés lett volna őtet nyóltz esztendőig tartandó Várbéli fogságra kárhoztatni. Most immár minekutánna azt meg-mondottam, a' mic Székely' mentségére, az ő benne meg-büntetődött gonosz tétevény felől lehetett volna mondani, magára az ő el-szenvedett büntetésére térek.

Ennek előtte, és mostan is, minden jó rendtartású Nemzetségeknél, a' Törvény-székek által a' gonosztévők eránt hozott fententziákat a' Fejedelmek meg-szokták könnyebbíteni; — nálunk pedig immár módivá vált az ollyakat meg — keményíteni, talám azon örvendeztető gyönyörűségnek tellyes mértékben való koftolgatására

sára, hogy az ember a' maga' határozatlan tökéletes Uralkodásának jeleit hagyogathassa. Szegény, szánakozásra méltó Székely, hogy az, önnön szomorú veszedelmednek golyóbisára rajzolódott fel, hogy a' te' gonosz tétevényednek fel-keresése egygy szeles elméjű Uralkodónak éppen azonn szempillantásban terjesztődnek eleibe, midőn netalán egygy légy órrát marván ötet háborgatta, és ezen épült baragjában a' te' gyalázatos sententziádat hozta! — Szerentsetlen ember! — te a' Fejedelem' indulatinak áldozatja! képtelen kemény szívnek áldozatja! szölljatosok érzékeny emberek, szölljatosok igazságnak férjűjai! Mellyik Uralkodó keményebbítheti-meg a' sententziákat? — — a' kegyetlen üldöző! — — mellyik Fejedelem tapodhatja lábai alá az emberi Törvényt? — — a' kegyetlen üldöző!! mellyik Fejedelem nevetetheti ki a' Törvényeket, és az igazságot? — — a' kegyetlen üldöző!!! mellyik Fejedelem bánhat önnön maga vélekedése szerént a' főben járó dolgokkal? a' kegyetlen üldöző!!!! — — Isten! Isten! — mi vagy te szegény ember! egygy gyenge teremtvény, kit ez az indulatos fő, ártatlanul a' porba tapod, hogy ottan karikába görbüljél, és het száz febek' fájdalmi között hét száz fejű vizi kigyó által meg-sojthatódjál? — —

Ret-

Rettenetes, emberséget berstelenítő kép!
és ugyan igaz, tapasztalásból igaz.

Hadd térjek most ismét vissza, hadd mondjam-meg miben álljon a' sententziákat, mellyeket a' fel-kereső Biztalom (Commiffio) ki-mond, meg-keményíteni? vagy azt tétízi: Ti Bírák, kiket én fel-vettem a' Törvény és az igazság szerént való ítézésre, ti vagytok zsebelő tolvajok, ti távoztatok el kötelefségtektől, ti szóll ttatok részre hajólva, 's engemet meg-tsalni, hazugsággal el-állítani igyekeztetek; — — és úgy osztán a' Fő Uralkodó tovább bizony el-nem nézhetvén, ezen hamis és egyenetlen Bírákat hivataljokból szükséges képpen ki-mozdítja, ha ezt nem tselelfzi, úgy ez, hallgató vallástétel arra, hogy ők hív kötelefségek, a' Törvény és az igazság' szerént szóllottak; de a' menydörgő menykő is! — — én a' ti' ítéleteteket magam' tetszéséből nem hagyom helybe, mint Úr, kinek életem halálon hatalma vagyon, e' sententziátokat keményebbíteni akarom. Egek! Mitsoda beszéd ez egygy Fejedelemnek szájában, kit ti nekünk óltalmazóul, nem pedig üldözőül adtatok!

Tehát törvénytelen, és, meg meg törvénytelen, hogy Székely' büntetése annyira keményebbitődött, annyira mondom; mert két órákig a' gyalázat-széken állani, szinte úgy szokatlan mint hallatlan dolog. A' Tsászar a' neki itélődött nyóltz Esztendőig tartandó fogságból öregségére nézve, négy esztendőket el-engede, hogy az erőtelen, és a' szolgálatnak terhe alatt megöszült öreget, ama' gyalázatos szégyenszéken annál inkább nyomorgattathassa, bizonyára semmi kegyelem: mert ez éppen annyi, mint: mivel néked lábaid erőtlének, következésképpen a' lajtorján igen nehezen lépeghetsz-fel felé, tehát fel-akasztás helyébe, alóról felfelé kerékbe töredek De én úgy gondolom, hogy Székely soha sem kárhoztatódott volna a' gyalázat-székre, ha Frájmaurer, avvagy Rózenkrájtz' követője nem lett volna, mert a' mondódik: hogy a' Tsászar éppen nyilván kijelentette legyen, hogy ő ezeknek az ütött kopott embereknek (Maurereknek) megfogná mutatni, hogy az ő védelmek semmit se segíthet. És már most feleljen-meg nekem valaki ezen kérdésre: vallyon helyes dolog e' ez, hogy a' Tsászar, azonn haragját, mellyet egygy egész Társaság ellen fogadott, az erőseobeknek hatalmok által, annak egygyik Tagjában mutogatja? —

Val-

Vallyon nem nevethető bolondság e' az, midőn a' paraszt fetérbe az ő' szomszédjához mégyen, és annak esméretlen egygy nyakon tsapást ad, 's ofztán onnan el-szaladván öklére nevetdegél, hogy azonnak olly furtsa ravaszsgot mutatott? — Oh Igazság! Igazság! hát tztizázol te mi közöttünk! — — — — —

Hogy a' Tsászár az Udvari Hadi Törvényfzék' elsőbbi elő számlálására, Székelyre ezen kemény büntetést mérte, még mind menthető volna, lehetne azt egygy meg-gondolatlanságnak, hebehurgyálkodásnak formájában gondolni. De hogy ő, az újonnan lett eleibe terjesztésre is azon állott-meg, és mitsoda fundamentomon állott-meg, először mutat egygy kő szívet, 's másodszor, fundamentom nélkül való okoskodást.

Mihelytt a' pénz, úgy mond az utóbbi előszámlálás, kiváltt olly szembe tűnő somma, mint ezen 97 ezer forintokból álló, a' Pénztárban nem találódható, tehát a' Bíró többé nem köteles néki meg-bizonyítani, hogy ő azt el-idegenítette; hanem ő tartozik meg mutatni, hogy azt nem ő idegenítette-el, és ő azonnal, ha azt meg-

nem

nem bizonyíthatja, már tolvaj, 's marad is tolvaj.

Fel-tésem ezen Esetet: két pénztár' Tisztviselők közzül, kiknek mindenikjenél a' pénztárnak ellen-zárja van, az egygyik zsebelő tolvaj, a' másiknak kultsait igyekezik egygy szempillantásig kézre keríteni, azokat viafzba nyomja: és annakutánna lakatos által kultsot tsináltat magának. Ki-is alkalmatósága adódván, mivel már, mind két ellenzárnak kultsai, a' magájéi, és a' máfikéji után tsináltatódottak kezében vagnak, fel-nyitja a' Ládát, a' pénzt ki-vérfzi és a' Ládát visszont bé-zárja. A' minden hónapi pénztár' vizsgálaskor a' híjánofság magát ki-mutatja, és mind két pénztár' Tiszteknek helyre kell azt állítani; mindeniknek a' felét meg-kell fizetni, és a' zsebelőnek következés képpen az el-idegenítettből még fele, hasznára marad. Az emberséges Tisztviselő ez által, minden vétke nélkül gyanúságba esik; a' pénztárbéli fogyatkozás meg-bizonyítódik, 's ő azt meg-nem mutathatja, hogy a' pénzt el-nem idegenítette; de, még sem ő lopta azt el, 's következés képpen nem tolvaj. Miben áll tehát a' Tsászári rendelésnek egyenes-sége? hát nem nyilván valóság, nem törvényes dolog é, hogy a' gonolíz tévőnek

vőnek tsalárdságát, a' Bírónak meg-keljen mutatni, mert a' gonosztévő az ellenkezést soha nem különben, hanem ha egygy kopasz nemmel bizonyíthatja.

Még egygyet jegyzek-meg. A' Tsászár parantsolta: Székelyre, minekutánna az ő' Tisztétől meg-fosztódott, és következés képpen meg-szünt Katona lenni, a' gyalázat-széken ezen tzedula függesztődjek: Hűségtelen Tisztvifelő. Melly tsalárd módon igyekezik ő, az ő' kedves katonájiról a' gyalázatot le-hengeríteni, és azt más Tisztvifelőkre mázolni.

Már most többet nem szóllok, hanem a' Bétsi Közönségnek a' Székely' büntetésének el-követés kori alá-való maga vifeletét vádoló. Melly Üri szemlegeltetés, szemhízlálás vala ez a' szánakozással telyes Tekintet a' bámuló községnek. Ez, a' gyalázat-hely körül öszsze tódúlt, ötet reá függesztett szemekkel bámulta, a' reszkető öreget, mint élet nélkül való bálványt; és meg-nem elégedett egygyneháyszori reá tekintéssel; nem! órányi időig mulatának körülötte az újságért élő haló Bétsiek, és netalámtán szívesen boszkonodtak

tak volna, ha midőn az ő' gyalázat-helytől való szabadulása' órájának tsengetyűje megsendült volna. Mutató jele ez, melly fok henyelő heréket foglalnak magokban Bétsnek kö-falai, kik önnön idejeket más-ként vesztegetni nem tudják, hanem ha egygy szerentsétlenül büntettetendő gonofz tévőnek, őket gyönyörködtető nézésével. Ezen mutató jel, melly kevés főbb érzékenységekkel, és egygy bóldogtalan eránt való könnyőreletességgel viseltek a' Bétsiek; mutató jele annak, hogy Jófef Tsászár, éppen arra termett, hogy a' Bétsieknek kényjeket, melly szüntelen újobban esendő szembe-tünő előzményre (objectum) vagyódik, jobban jobban nevelje.
